

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGA

2014 METAIS LIETUVOS ĮKALINIMO ĮSTAIGOSE IR POLICIJOS AREŠTINĖSE SEIMO KONTROLIERIŲ VYKDYTOS NACIONALINĖS KANKINIMŲ PREVENCIJOS REZULTATŲ APŽVALGA

2015-06-23 Nr. 2015/1-88
Vilnius

I. NACIONALINĖ KANKINIMŲ PREVENCIJA IR BENDRA INFORMACIJA APIE ATLIKTUS PATIKRINIMUS

1. Lietuvos Respublikos Seimui 2013 m. gruodžio 3 d. įstatymu Nr. XII-630 ratifikavus Europos Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvų protokolą (toliau vadinama – Fakultatyvus protokolą) ir priėmus Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymą (toliau vadinama – LR SKĮ) pataisas, pagal kurias Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriams buvo pavesta vykdyti nacionalinę kankinimų prevenciją laisvės apribojimo vietose nuolat jose lankantis (2014 m. sausio 1 d. įsigaliojusios LR SKĮ 3 ir 19¹ straipsnių nuostatos), Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga (toliau vadinama – Įstaiga) tapo nacionaline prevencijos institucija.

Vykdydami nacionalinę kankinimų prevenciją Seimo kontrolieriai naudojami plačiais įgaliojimais: jie turi teisę pasirinkti, kokias laisvės apribojimo vietas aplankyti ir kokius asmenis apklausti, patekti į visas laisvės apribojimo vietas ir visas jose esančias patalpas, susipažinti su jų įrengimu ir infrastruktūra. Be to, Seimo kontrolieriai turi teisę kalbėtis be liudininukų su asmenimis, kurių laisvė apribota, taip pat apklausti bet kokius kitus asmenis, kurie galėtų suteikti reikiamos informacijos, laisvės apribojimo vietų patikrinimus atlikti kartu su pasirinktais ekspertais.

Pagal Fakultatyvaus protokolo 4 straipsnį laisvės apribojimo vieta laikytina bet kuri valstybės jurisdikcijoje esanti ir kontroliuojama įstaiga, kurioje valdžios institucijai įsakius, paraginūs, sutikus ar pritarus asmenims yra arba gali būti apribota laisvė. Laisvės apribojimas reiškia bet kokią asmens sulaikymą ar įkalinimą, ar apgyvendinimą viešojoje ar privačioje laisvės apribojimo vietoje, kurios tam tikros teisminės, administracinės ar kitos valdžios institucijos įsakymu tam asmeniui neleidžiama savo noru palikti. Taigi patikrinimai organizuojami bet kokioje vietoje, kurioje asmenų laisvė yra arba gali būti apribota, t. y. policijos komisariatų areštinėse, įkalinimo, globos, psichiatrijos, užkrečiamųjų ligų gydymo, užsieniečių laikymo ar apgyvendinimo ir kitose įstaigose.

2. Po apsilankymo laisvės apribojimo vietoje Seimo kontrolieriai teikia ataskaitas su išvadomis ir rekomendacijomis. Jas kompetentingos institucijos privalo išnagrinėti, konsultuotis su Seimo kontrolieriais dėl galimų rekomendacijų įgyvendinimo priemonių ir informuoti Seimo kontrolierius apie jų pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo rezultatus.

3. 2014 metais žmogaus teisių padėtis tikrinta penkiose **policijos komisariatų areštinėse** ir **laikino sulaikymo patalpose**: kovo 26 d. – Vilniaus apskrities VPK Šalčininkų rajono policijos komisariato areštinėje ir laikinojo sulaikymo patalpose (toliau vadinama – Šalčininkų komisariatas),

liepos 8 d. – Panevėžio apskrities VPK areštinėje ir laikinojo sulaikymo patalpose (toliau vadinama – Panevėžio komisariatas) ir Panevėžio apskrities VPK Panevėžio miesto policijos komisariato laikino sulaikymo patalpose (toliau vadinama – Panevėžio miesto LSP), rugpjūčio 20 d. – Alytaus apskrities VPK areštinėje ir laikino sulaikymo patalpose (toliau vadinama – Alytaus komisariatas) ir rugsėjo 3 d. – Vilniaus apskrities VPK Elektrėnų policijos komisariato areštinėje ir laikino sulaikymo patalpose (toliau vadinama – Elektrėnų komisariatas).

Taip pat lankytasi dviejose **įkalinimo įstaigose**: gegužės 15 d. – Marijampolės pataisos namuose (toliau vadinama – Marijampolės PN), spalio 1–2 d. Vilniaus pataisos namuose (Rasų gatvės ir Sniego gatvės sektoriuose; toliau vadinama – Vilniaus PN) ir dviejose suėmimo vykdymo įstaigose: rugsėjo 25 d. – Šiaulių tardymo izoliatoriuje (toliau vadinama – Šiaulių TI), gruodžio 16 d. – Kauno tardymo izoliatoriuje (toliau vadinama – Kauno TI).

II. IŠVADOS DĖL ŽMOGAUS TEISIŲ PADĖTIES ĮKALINIMO ĮSTAIGOSE IR POLICIJOS AREŠTINĖSE

4. Atlikus patikrinimus pirmiau nurodytose policijos komisariatų areštinėse ir laikino sulaikymo patalpose, tardymo izoliatoriuose bei pataisos namuose, buvo užfiksuoti šie trūkumai, dėl kurių galimai pažeidžiamos laikomų asmenų žmogaus teisės: a) dėl laikymo sąlygų, b) dėl sveikatos priežiūros, c) dėl saugumo užtikrinimo, d) dėl tinkamo informacijos teikimo, e) dėl maitinimo tiekimo ir f) dėl laikomų asmenų užimtumo.

4.1. Dėl laikymo sąlygų

4.1.1. Patalpų pritaikymas asmenims su judėjimo negalia: daugelio tikrintų įstaigų – **Šalčininkų, Panevėžio, Alytaus** komisariatų, **Šiaulių TI** ir **Vilniaus PN (Sniego gatvės sektoriaus)** – įėjimai bei jose įrengtos patalpos nepritaikytos asmenims su negalia. **Marijampolės PN** neįgaliesiems nepritaikytas įėjimas į šią įstaigą.

4.1.2. Minimalus plotas, tenkantis vienam asmeniui: pagal teisės aktų reikalavimus areštinėse ir laikino sulaikymo patalpose vienam asmeniui turi tekti ne mažiau kaip 5 m² gyvenamosios patalpos ploto, tardymo izoliatoriuose – 3,6 m²; pataisos įstaigų bendrabučių tipo patalpose – 3,1 m². Atlikus patikrinimus nustatyta, kad **Panevėžio miesto LSP, Panevėžio, Šalčininkų** ir **Alytaus** komisariatuose, **Kauno TI, Šiaulių TI** ir **Vilniaus PN (Rasų gatvės sektoriuje)** šis reikalavimas užtikrintas ne visose kamerose arba visai nebuvo užtikrintas.

4.1.3. Patalpų įrengimas ir higienos sąlygos: kai kuriose tikrintose institucijose trūko teisės aktuose numatyto kietojo inventoriaus, pvz., spintelių, kėdžių ir kt. (**Šalčininkų komisariate, Šiaulių TI, Kauno TI**).

Apšvietimo ir vėdinimo sistemų trūkumų nustatyta **Šalčininkų komisariate, Vilniaus PN (Sniego gatvės sektoriuje)**. **Panevėžio miesto LSP** nustatyta, kad šaltuoju metų laiku galimai neužtikrinamas pakankamas patalpų šildymas.

Atlikus patikrinimus taip pat nustatyta, kad ne visada įstaigose užtikrinama patalpų, kuriose laikomi asmenys, ir jose įrengtų sanitarinių mazgų švara (**Panevėžio komisariate ir Panevėžio miesto LSP, Vilniaus PN Sniego gatvės sektoriuje**); **Šalčininkų komisariato** areštinės kamerose kai kurie sanitariniai įrenginiai buvo techniškai netvarkingi. **Šiaulių TI** sanitariniuose mazguose vandens nubėgimo į nutekamuosius vamzdžius sistema įrengta taip, kad, kameros nėra apsaugotos nuo nemalonaus nuotekų sistemos kvapo. Kai kuriose įstaigose sanitariniai mazgai įrengti taip, kad neužtikrinamas jais besinaudojančių asmenų privatumas (**Alytaus, Elektrėnų, Panevėžio komisariatuose**). Be to, **Panevėžio komisariate** buvo aptikta laikomiems asmenims išduotų nešvarių čiužinių.

Nustatyta, kad ne visur tinkamai palaikoma švara pasivaikščiojimo kiemuose (**Kauno TI, Šalčininkų komisariate**), ne visuose kiemuose yra įrengta pastogė, sauganti nuo kritulių ir tiesioginių saulės spindulių (**Alytaus komisariate**).

Pažymėtina, kad daugelyje areštinių laikomiems asmenims nesudarytos galimybės išsidžiovinti skalbinius (**Alytaus, Elektrėnų, Panevėžio komisariatuose**); **Vilniaus PN (Sniego gatvės sektoriuje)** laikomiems asmenims neužtikrinama galimybė savo asmeninius drabužius skalbti nuolat, t. y. ir šeštadieniais.

Ne visur sudaromos sąlygos naudotis buitėmis, kitais prietaisais: **Šalčininkų komisariate** laikomiems asmenims nesudarytos techninės galimybės kamerose naudotis artimųjų perduota elektros energiją naudojančia įranga (virduliu, radijo imtuvu, televizoriumi, kompiuterinių žaidimų aparatais); **Vilniaus PN (Sniego gatvės sektoriuje)** šimtui asmenų skirta tik viena viryklė, kuri, be kita ko, buvo techniškai netvarkinga.

Šalčininkų komisariate laikomiems asmenims nesudaryta galimybė įgyvendinti teisę matytis su giminaičiais ir kitais asmenimis, nes neįrengta teisės reikalavimus atitinkanti pasimatymams skirta patalpa.

Kauno TI ne visada atskirai laikomi rūkantys ir nerūkantys asmenys.

4.2. Dėl sveikatos priežiūros

4.2.1. Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas: labai svarbu sudaryti galimybę asmenims, kuriems apribota laisvė, kreiptis į psichologą ar psichoterapeutą. Ne visuose įstaigose tokia galimybė sudaryta (pvz., **Alytaus** ir **Panevėžio komisariatuose**). Pažymėtina, kad **Šalčininkų komisariate** nėra medicinos punkto, į areštinę uždaromų asmenų neapžiūri medikas, jų sveikatos būklė nėra vertinama, prieinama tik būtinoji medicinos pagalba. **Vilniaus PN (Sniego gatvės sektoriuje)** kilo abejonių, ar tinkamai užtikrinamas asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimas nakties metu, savaitgaliais, švenčių ir nedarbo dienomis, kadangi šiame sektoriuje nėra visą parą dirbančio sveikatos priežiūros specialisto.

Taip pat paminėtina, kad **Panevėžio komisariate** dirbanti bendruomenės slaugytoja nestebi badaujančių asmenų sveikatos būklės. Patikrinus **Vilniaus PN** (abiejuose sektoriuose) kilo abejonių dėl to, ar asmuo, kuriam paskirta nuobauda – uždarymas į baudos arba drausmės izoliatorių arba karcerį, perkėlimas į kamerų tipo patalpas – yra reguliariai lankomas sveikatos priežiūros specialisto.

4.2.2. Tinkamas dokumentų, susijusių su sveikatos priežiūros paslaugų teikimu, tvarkymas: atlikus patikrinimus **Kauno TI, Šiaulių TI, Vilniaus PN (Sniego gatvės sektoriuje)** kilo abejonių dėl to, ar, laikomiems asmenims teikiant sveikatos priežiūros paslaugas, jie visuomet tinkamai supažindinami su skiriamu gydymu arba procedūromis ir tinkamai pareiškia savo sutikimą, nes sveikatos istorijose nėra įrašų su asmenų parašais, kuriais būtų patvirtintas jų sutikimas. Taip pat pažymėtina, kad **Elektrėnų komisariate** į areštinę uždaromų asmenų apžiūros kortelėse bendruomenės slaugytojos padarytuose įrašuose apžiūros data ir laikas nebuvo fiksuojamas, todėl kilo abejonių, ar į areštinę uždaromi asmenys apžiūrimi ir jų sveikatos būklė yra įvertinama per teisės aktuose nustatytą terminą (24 val.). Taip pat padaryta išvada, kad šiame komisariate bendruomenės slaugytoja asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikia patalpoje, kuri galimai neatitinka tokių paslaugų veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų (patalpa neturi leidimo – higienos paso).

4.2.3. Pakankamo personalo užtikrinimas: atlikus patikrinimus nustatyta, kad sveikatos priežiūros specialistų trūko **Marijampolės PN, Vilniaus PN (abiejuose sektoriuose), Kauno TI**.

4.3. Dėl saugumo užtikrinimo

4.3.1. Specialiųjų priemonių naudojimas: patikrinus **Kauno TI** padaryta išvada, kad tarnybinių patikrinimų dėl specialiųjų priemonių panaudojimo išvadose nevertinamas specialiųjų

priemonių panaudojimo proporcingumas. Atlikus patikrinimą **Šiaulių TI** nustatyta, kad specialiosios priemonės, siekiant užkirti kelią savęs žalojimui, galėjo būti naudojamos nakties metu ir gana ilgą laiką (kilo abejonių, ar surakintų antrankiais asmenų laikymas visą naktį yra pagrįsta ir proporcinga priemonė, kuria siekiama užkirti kelią savęs žalojimui, ir ar tokie asmenys buvo nuolat ir tinkamai prižiūrimi).

4.3.2. Apsaugos ir priežiūros organizavimas: atlikus patikrinimą **Marijampolės PN**, atsižvelgus į Kalėdinių departamento prie Teisingumo ministerijos atlikto tarnybinio tyrimo išvadą, konstatuota, kad nuteistiesiems ir darbuotojams nėra visiškai užtikrinta saugi aplinka.

Be to, pažymėtina, kad šioje įstaigoje nevedama statistika dėl skundų, kuriuos laikomi asmenys pateikia dėl galimai netinkamo darbuotojų elgesio.

4.3.3. Kratos, apklausos: nustatyta, kad **Marijampolės PN** nefilmuojamos atliekamos kratos. **Vilniaus PN** filmuojamos tik planinės kratos. **Šiaulių TI** bendrąsias kratas kamerose pareigūnai atlieka nedalyvaujant jos tvarkdariusi ar kitam ten laikomam asmeniui, filmuojamos tik Priėmimo-paskirstymo skyriuje atliekamos asmens kratos.

Elektrėnų, Panevėžio komisariatuose atliekant apklausas nedaromas vaizdo įrašas. Šiuose ir **Alytaus komisariatuose** nėra galimybės apklausas stebėti vaizdo kameromis.

4.3.4. Kompetentingas ir pakankamas personalas: atlikus patikrinimus nustatyta, kad **Marijampolės PN, Vilniaus PN, Šiaulių TI ir Kauno TI, Panevėžio miesto LSP, Alytaus ir Elektrėnų komisariatuose** yra neužpildytų pareigūnų etatų, daugelio įstaigų vadovai pabrėžė pareigūnų trūkumo problemą. Be to, nustatyta, kad ne visų įstaigų darbuotojai dalyvauja mokymo kursuose žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos temomis – tokius mokymus buvo rekomenduota organizuoti **Panevėžio miesto LSP, Alytaus, Elektrėnų, Panevėžio komisariatų, Vilniaus PN** darbuotojams.

4.4. Dėl tinkamo informacijos teikimo

4.4.1. Informacijos prieinamumas: atlikus patikrinimus **Alytaus ir Panevėžio komisariatuose** kilo abejonių, kad į areštinę uždaromi asmenys galimai netinkamai informuojami apie jų teises – susidarė išpūdis, kad asmenų supažindinimas su areštinės vidaus tvarkos taisyklėmis, asmenų teisėmis, pareigomis ir taikomais draudimais tėra formalumas.

Šalčininkų, Alytaus, Panevėžio komisariatuose nei kamerose, nei bendrose patalpose (išskyrus Šalčininkų komisariato budėtojų dalį) nėra informacinių stendų, kuriuose būtų iškabinta informacija apie, pvz., valgiaraštį, leidžiamus perduoti daiktus ir maisto produktus, jų ir medikamentų perdavimo tvarką ir kt. Laikomiems asmenims neprieinama informacija apie valstybės institucijų, visuomeninių organizacijų ir atsakingų pareigūnų kontaktinius duomenis.

4.4.2. Užsienio valstybių piliečių informavimas: kai kuriose įstaigose – **Kauno TI, Šiaulių TI, Vilniaus PN (Rasų gatvės sektoriuje)** – nustatyta, kad užsienio valstybių piliečiai ne visada tinkamai, jiems suprantama kalba supažindinami su savo teisėmis, pareigomis, įstaigos vidaus tvarkos taisyklėmis, jiems neužtikrinamos vertimo paslaugos.

4.5. Dėl maitinimo tiekimo

4.5.1. Dėl maisto kokybės: atlikus patikrinimus ir apžiūrėjus lankytojų įstaigų maitinimo punktus pastebėta, kad kai kuriose įstaigose (**Alytaus ir Elektrėnų komisariatuose**) nėra reguliariai tikrinama pagaminto maisto kokybė. **Vilniaus PN (Sniego gatvės sektoriuje)** šiltuoju metų laiku laikomiems asmenims nebuvo tiekiamos šviežios sezoninės daržovės.

4.5.2. Dėl dietinio ar specialaus maitinimo užtikrinimo: **Marijampolės PN, Vilniaus PN (abiejuose sektoriuose)** laikomiems asmenims neužtikrinamas dietinis arba specialus maitinimas esant medicininėms indikacijoms.

Šiaulių TI nėra užtikrinamas maitinimas pagal religinius ir (arba) kultūrinius įsitikinimus.

4.6. Dėl laikomų asmenų užimtumo

4.6.1. *Dėl laikomų asmenų užimtumo*: patikrinus areštines ir tardymo izoliatorius nustatyta, kad ne visose įstaigose sudarytos sąlygos užsiimti sporto, kultūros ar kita laisvalaikio veikla, nėra tokių specialių programų (ypač tai pabrėžė administracinį areštą atliekantys asmenys), laikomiems asmenims trūksta veiklos ne kamerose (**Alytaus, Elektrėnų, Panevėžio, Šalčininkų, komisariatuose, Kauno TI, Šiaulių TI**).

Patikrinus **Vilniaus PN (Sniego gatvės sektorių)** nustatyta, kad biblioteka nepakankamai aprūpinta naujausiais leidiniais, kompiuterine technika, todėl buvo rekomenduota, atsižvelgus į finansinius išteklius, įsigyti daugiau knygų ir kitų leidinių, kuriais būtų papildytas bibliotekos skaitinių asortimentas.

III. ĮKALINIMO ĮSTAIGOMS IR POLICIJOS AREŠTINĖMS SEIMO KONTROLIERIŲ TEIKTŲ REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMAS

5. Visos kompetentingos institucijos, išnagrinėjusios Seimo kontrolierių joms pateiktas išvadas ir rekomendacijas, pateikė informaciją apie tai, kokių priemonių jau ėmėsi, ir kokių ketina imtis, siekdamos įvykdyti joms pateiktas rekomendacijas. Kai kurios įstaigos sudarė ir pateikė rekomendacijų įgyvendinimo planus su konkrečiais numatomų priemonių įvykdymo terminais.

5.1. Dėl laikymo sąlygų

5.1.1. *Patalpų pritaikymas asmenims su judėjimo negalia ir minimalus plotas, tenkantis vienam asmeniui*: Vilniaus apskrities VPK vadovybė, informuodama apie rekomendacijų, teiktų **Šalčininkų komisariatui**, įgyvendinimą, nurodė, kad Šalčininkų rajono PK areštinė naudojama laikinai, kol bus pastatyta nauja Vilniaus apskrities areštinė; klausimas dėl lėšų areštinės patalpų remontui skyrimo vis dar svarstomas.

Panevėžio komisariato (taip pat dėl **Panevėžio miesto LSP**) vadovybė nurodė, kad įėjimą į komisariatą vaizdo kameromis nuolat stebi 3 operatyvaus valdymo skyriaus pareigūnai, kurie padeda asmenims su negalia patekti į komisariato patalpas. Taip pat, uždarant asmenis į kameras, stebima, kad kiekvienam būtų užtikrintas minimalus gyvenamasis plotas. Į Seimo kontrolierių rekomendacijas bus atsižvelgta rekonstruojant areštinės pastatą, vykdant einamąjį remontą ir įrengiant naujas laikino sulaikymo patalpas.

Alytaus komisariato pareigūnai nurodė, kad iki 2014 m. gruodžio 15 d. iš keturviečių kamerų buvo pašalinta po dvi lovas – taip buvo užtikrintas ne mažesnis kaip 5 m² gyvenamojo ploto vienam asmeniui reikalavimas. Dėl įėjimo pritaikymo asmenims su negalia informacijos nepateikta.

Kauno TI administracija, informuodama apie rekomendacijų įgyvendinimą, nurodė, kad dėl uždaromų asmenų skaičiaus, didelės jų kaitos, būtinybės užtikrinti izoliavimą pagal teisės aktus ne visuomet įmanoma užtikrinti minimalų gyvenamąjį plotą vienam asmeniui, tačiau tokie pažeidimai yra trumpalaikiai. Taip pat buvo paminėta atlikta analizė, kurios metu paaiškėjo, kad iš įrengtų 82 kamerų minimalaus ploto reikalavimų neatitiko tik 1–3 kameros.

Šiaulių TI administracija dėl įėjimo ir patalpų pritaikymo asmenims su negalia informavo, kad, jų nuomone, tam būtų reikalingos didelės investicijos, kurias skirti netikslinga, nes numatyta naujo tardymo izoliatoriaus statyba. Be to, įstaigos pastatai įtraukti į nekilnojamųjų kultūros vertybių sąrašą todėl būtų sudėtinga rekonstruoti patalpas. Dėl minimalaus vienam asmeniui turinčio tekti ploto užtikrinimo nurodyta, kad šį reikalavimą ne visada įmanoma užtikrinti dėl įstaigos perpildymo, asmenų atskiro laikymo reikalavimų. Stengiamasi asmenis tolygiai paskirstyti kamerose. Problema bus išspręsta pastačius naują tardymo izoliatorių.

Vilniaus PN administracija nurodė, kad buvo peržiūrėti visų patalpų plotai ir leistinas lovų skaičius jose. Nuo 2015 m. vasario 17 d. minimalus teisės aktuose nustatytas plotas užtikrinamas. Dėl Sniego gatvės sektoriaus įėjimo ir kitų patalpų pritaikymo asmenims su negalia buvo nurodyta, kad šiuo metu įstaiga neturi nei techninių, nei finansinių galimybių šiam klausimui išspręsti.

5.1.2. Patalpų įrengimas ir higienos sąlygos: – Vilniaus apskrities VPK vadovybė, informuodama apie rekomendacijų, teiktų **Šalčininkų komisariatui**, įgyvendinimą, nurodė, kad, gavus reikalingą finansavimą, virš pasivaikščiojimo kiemo planuojama įrengti apsauginį tinklą, padėsiantį palaikyti švarą ir apsaugoti nuo neleidžiamų daiktų patekimo į kiemą. Taip pat gavus finansavimą būtų atlikti remonto darbai: nudažytos sienos ir radiatoriai, iš dalies pakeista ir (arba) suremontuota grindų danga, iš dalies suremontuotas vandentiekis, apšvietimas ir elektros instaliacija, pakeisti santechniniai prietaisai. Tačiau kol kas finansavimas gautas tik šildymo sistemos remontui. Nenurodyta, ko buvo imtasi ar ketinama imtis dėl kitų rekomendacijose nurodytų aspektų (tinkamo vėdinimo, aprūpinimo trūkstamu kietuoju inventoriumi, pasimatymų kambario įrengimo, galimybės naudotis asmeniniais elektros prietaisais sudarymo), išskyrus tai, kad patalpos naudojamos tik laikinai, kol bus pastatyta nauja areštinė.

Panevėžio komisariato pareigūnai nurodė, kad buvo sustiprinta laikomų asmenų kontrolė, kad jie tinkamai rūpintųsi tvarkos ir švaros kameroje užtikrinimu; papildomai susitikta su valymo paslaugas teikiančios įmonės vadovybe ir išsakytos pastabos dėl laikino sulaikymo patalpų tvarkymo. Kai kuriose kameroje buvę seni čiužiniai pakeisti naujais, senieji dezinfekuoti. Taip pat buvo sutvarkytas naktinis apšvietimas karceryje. Dėl galimybės išsidžiovinti skalbinius sudarymo buvo nurodyta, kad tam reikalinga atskira patalpa, o jokių laisvų patalpų areštinėje nėra, be to, to nereikalaujama pagal higienos normas. Dėl kameroje esančių sanitarinių mazgų įrengimo taip, kad būtų užtikrinamas asmenų privatumas, buvo nurodyta analogiškai – to nereikalaujama pagal higienos normas, kuriomis vadovaujantis įrengti sanitariniai mazgai. Dėl švaros **Panevėžio miesto LSP** užtikrinimo buvo raštu kreiptasi į valymo paslaugas teikiančią įmonę. Dėl šildymo užtikrinimo patikinta, kad šaltuoju metų laiku šiluma yra palaikoma nuo bendros patalpų šildymo sistemos, kuri pakankamai aprūpina visas patalpas reikalingu šilumos kiekiu.

Alytaus komisariato vadovybė nurodė, kad, gavus reikiamą finansavimą, pasivaikščiojimo kiemuose bus įrengtos pastogės. Iki 2014 m. gruodžio 15 d. buvo numatyta sanitariniuose mazguose įrengti širmas ir taip užtikrinti jais besinaudojančių asmenų privatumą. Pašalinus perteklines lovas taip pat numatyta kameroje įrengti prie sienos tvirtinamas drabužių džioviklas.

Informuodama apie **Elektrėnų komisariatui** pateiktą rekomendacijų įgyvendinimą, Vilniaus apskrities VPK vadovybė nurodė, kad įgyvendinti rekomendaciją dėl sanitarinių mazgų įrengimo taip, kad būtų užtikrinamas asmenų privatumas, netikslinga, nes kameros atitinka jų įrengimą reglamentuojančias higienos normas, be to, būtų sudarytos kliūtys pareigūnams nuolat stebėti laikomus asmenis ir užtikrinti jų saugumą savižudybių ar savęs žalojimo atvejais. Dėl rekomendacijos sudaryti kameroje laikomiems asmenims galimybę išsidžiovinti skalbinius taip pat nurodyta, kad atitinkamuose teisės aktuose nenumatytas toks reikalavimas.

Kauno TI administracija nurodė, kad kameros jau aprūpintos arba yra aprūpinamos reikiamu kietuoju inventoriumi, tačiau galimybių įrengti papildomo inventoriaus nėra dėl laisvo ploto trūkumo. Dėl švaros užtikrinimo pasivaikščiojimo kiemuose buvo nurodyta, kad sustiprinta asmenų, atsakingų už jų valymą, kontrolė; visuose kiemuose senos šiukšliadėžės pakeistos naujomis.

Vilniaus PN administracija informavo, kad Sniego gatvės sektoriaus naktinės apšvietos įrengimo darbai suplanuoti 2015 m. II ketvirtį. Dėl švaros užtikrinimo kalbėtasi su atsakingais nuteistaisiais, jiems nurodyta atsakingiau vykdyti savo pareigas bei užtikrinti švarą, sustiprinta patalpų priežiūros kontrolė. Taip pat virtuvei buvo išduota nauja viryklė, patikrinta ir senoji, abi viryklės techniškai tvarkingos. Atsižvelgus į rekomendacijas, nuteistiesiems leista nuolat naudotis skalbykla ir kitais buitinės paskirties objektais.

5.2. Dėl sveikatos priežiūros

5.2.1. Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas: **Panevėžio komisariato** vadovybė dėl galimybės susitikti su psichologu ar psichoterapeutu nurodė, kad asmenys laikomi labai trumpą laiką, t.y. iki 8, o išimtiniais atvejais iki 15 parų, tad nėra būtinybės spręsti šio klausimo, nes asmenys gali tai padaryti tardymo izoliatoriuose. Dėl badujančių asmenų būklės stebėjimo informuota, kad, laikantis teisės aktų reikalavimų, visuomenės slaugytoja tokį stebėjimą vykdo.

Alytaus komisariato vadovybė nurodė, kad ieškoma galimybių sudaryti laikomiems asmenims galimybę gauti psichologinę pagalbą.

Vilniaus PN administracija dėl abejonės, ar tinkamai užtikrinamas sveikatos priežiūros paslaugų teikimas naktį, savaitgaliais, švenčių ir nedarbo dienomis, nurodė, kad jų nuomonė, tokių paslaugų teikimas užtikrinamas, nes įstaigoje visą parą dirba bendrosios praktikos slaugytoja. Informuodami, ar asmuo, kuriam paskirta nuobauda – uždarymas į baudos arba drausmės izoliatorių arba karcerį, perkėlimas į kamerų tipo patalpas – yra reguliariai lankomas sveikatos priežiūros specialisto, PN nurodė, kad nuteistajam nuobauda pradedama vykdyti tik įvertinus jo būklę ir apie tai pažymėjus nutarime. Jeigu nėra gydytojo, nuteistąjį apžiūri bendrosios praktikos slaugytoja (tokiu atveju per 24 val. asmenį papildomai apžiūri gydytojas). Bendrosios praktikos slaugytoja nuobaudas atliekančius nuteistuosius lanko kasdien; baudos izoliatoriuose ir kamerų tipo patalpose papildomai lankosi ir po pietų bei vakare.

5.2.2. Tinkamas dokumentų tvarkymas: informuodama apie **Elektrėnų komisariatui** pateiktų rekomendacijų įgyvendinimą, Vilniaus apskrities VPK vadovybė nurodė, kad sveikatos priežiūros paslaugas teikianti bendrosios praktikos slaugytoja perspėta nuolatos daryti įrašus į uždaromų asmenų apžiūros korteles, įrašyti jose apžiūros laiką ir datą. Duomenis dėl slaugytojos daromų įrašų kontrolės reikia pateikti Elektrėnų komisariato operatyvaus valdymo pareigūnams.

Kauno TI administracija dėl tinkamo pacientų informavimo apie skiriamą gydymą ir sutikimo pareiškimo parašu nurodė, kad parašai dėl supažindinimo su konsultacijos apimtimi ir sutikimo dėl paskirto gydymo asmens sveikatos istorijoje pradėti rinkti nuo 2015 m. kovo 1 d.

Vilniaus PN administracija taip pat atsižvelgė į rekomendaciją pakeisti sveikatos priežiūros tarnybos teikiamų paslaugų praktiką dėl asmens informavimo apie skiriamą gydymą ir sutikimo patvirtinimo parašu. Buvo patvirtintos pacientų sutikimų su gydymu tvarkos ir kiti reikiami dokumentai. Sveikatos priežiūros tarnybos darbuotojams pavesta kiekvienu konkrečiu atveju gauti paciento raštišką sutikimą su skiriamu gydymu ar procedūra ir daryti atitinkamus įrašus su pacientų parašais jų sveikatos istorijose.

Šiaulių TI administracija su minėta rekomendacija nesutiko ir nurodė, kad, jų nuomone, netikslinga asmenims pasirašyti sveikatos istorijoje po kiekvieno apsilankymo pas gydytoją.

5.2.3. Pakankamo personalo užtikrinimas: **Marijampolės PN** pareigūnai nurodė, kad, siekiant užpildyti trūkstamus sveikatos priežiūros specialistų etatus, buvo išplatinti skelbimai dėl jų paieškos. Taip pat svarstoma galimybė pagal poreikį pirkti reikiamas paslaugas iš jas teikiančių institucijų.

Vilniaus PN pareigūnai nurodė, kad vyksta Sveikatos priežiūros tarnybos šeimos gydytojo įdarbinimo procedūra.

Kauno TI administracija informavo, kad vykdoma paieška užimti laisvą bendrosios praktikos slaugytojos etatą.

5.3. Dėl saugumo užtikrinimo

5.3.1. Specialiųjų priemonių naudojimas: **Kauno TI** administracija nurodė, kad tarnybinių tyrimų metu nustatoma, ar specialiųjų priemonių panaudojimas yra proporcingas suimtojo (nuteistojo) padarytam nusižengimui ir yra tokios apimties, kokią buvo būtina panaudoti siekiant užtikrinti įstatymų laikymąsi. Taigi, Kauno TI nuomone, išvadose vertinamas specialiųjų priemonių panaudojimo proporcingumas.

Šiaulių TI pareigūnai nurodė, kad pagal galiojančių teisės aktų nuostatas teisė naudoti specialiąsias priemones suteikta pareigūnams, sveikatos priežiūros specialistų dalyvavimas taikant tokias priemones nenumatytas. Po antrankių naudojimo asmenys visuomet apžiūrimi Sveikatos priežiūros skyriaus darbuotojo. Medicinos darbuotojui nuolat stebėti asmenis, kuriems uždėti antrankiai, netikslinga ir praktiškai mažai įmanoma. Antrankiai naudojami kaip išimtinė priemonė savęs žalojimo ar savižudybės atveju, ir nuimami iš karto, sumažėjus rizikai, dėl kurios jie buvo taikyti.

5.3.2. Apsaugos ir priežiūros organizavimas: **Marijampolės PN** administracijos teigimu, laikomiems asmenims sudaryta saugi, sveika gyvenamoji aplinka. Ši išvada grindžiama 2010 metais atliktu Marijampolės visuomenės sveikatos centro patikrinimu ir tuo, kad ši įstaiga veikia vadovaudamasi „Bausmių vykdymo sistemos personalo vidaus saugumo užtikrinimo priemonių planu“ ir šios įstaigos direktoriaus 2014 m. kovo 27d. patvirtintomis „Saugaus elgesio dirbant su nuteistaisiais minimaliomis taisyklėmis“. Dėl rekomendacijos vesti statistiką, kiek skundų pateikiama dėl galimai netinkamo pataisos namų darbuotojų elgesio, buvo nurodyta, kad nuo 2014 m. liepos 1 d. pradėtas naujas žurnalas, kuriame tokie skundai registruojami atskirai.

5.3.3 Kratos, apklausos: **Marijampolės PN** pareigūnams buvo papildomai nurodyta pagal galimybes ir aplinkybes kuo dažniau kratų metu naudoti vaizdo ir garso įrašymo techniką, vykdant didesnio masto nuteistųjų gyvenamųjų patalpų kratas.

Šiaulių TI administracija dėl rekomendacijos imtis priemonių užtikrinti, kad kratos kameroje būtų atliekamos dalyvaujant jos tvarkdariui ar kitam laikomam asmeniui, nurodė, jog teisės aktuose nenumatyta imperatyvi pareiga vykdant kameros kratą dalyvauti suimtajam (nuteistajam), be to, tokiu atveju kiltų problemų dėl kratas atliekančių pareigūnų saugumo užtikrinimo; gali kilti įkalintų asmenų tarpusavio konfliktų grėsmė (kratos metu dalyvavęs asmuo gali būti kitų apkaltintas dėl kratos rezultatų ir pan.).

Vilniaus apskrities VPK vadovybė, informuodama apie **Elektrėnų komisariatui** teiktų rekomendacijų įgyvendinimą, nurodė, kad apklausos patalpoje vaizdo kameros 2014 metais nebuvo įrengtos, nes šie darbai nebuvo įtraukti į 2014 metų sąmatą, bet numatoma tai atlikti 2015 metais, gavus finansavimą.

Alytaus komisariato pareigūnai informavo, kad 2015 metais planuojama iš vidinių resursų apklausos kambariuose įrengti vaizdo stebėjimo sistemą.

Panevėžio komisariato pareigūnai nurodė, kad pagal galiojančius teisės aktus neįtvirtinta pareiga įrengti vaizdo stebėjimo sistemą apklausos kambariuose, bet į rekomendaciją bus atsižvelgta rekonstruojant apklausos kambarius ar atliekant einamąjį jų remontą.

5.3.4. Pakankamas ir kompetentingas personalas: **Marijampolės PN** administracija dėl trūkstamų darbuotojų nurodė, kad vykdo atrankas, skelbia konkursus pareigoms užimti (dėl trūkstamų sveikatos priežiūros specialistų žr. 5.2.3 punktą).

Vilniaus PN administracija nurodė, kad vyksta atrankos laisvoms pareigybėms užimti. Aktualios darbuotojų mokymo temos, pvz., žmogaus teisės, Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos reikalavimų taikymas ir kt. buvo įtrauktos į įstaigos darbuotojų 2015 metų mokymo planą.

Kauno TI – žr. 5.2.3 punktą.

Šiaulių TI administracija nurodė, kad, siekiant užpildyti laisvus darbuotojų etatus, imtasi priemonių, didinančių įstaigos patrauklumą potencialiems darbuotojams: numatyta organizuoti atvirų durų dienas, išvykas į švietimo įstaigas, siekiant pritraukti naujų darbuotojų, skelbti informaciją apie laisvas darbo vietas Darbo biržoje ir interneto svetainėse, Šiaulių miesto ir rajono mokymo įstaigose, įvairių miesto ir rajono valstybinių ir visuomeninių įstaigų skelbimų lentose.

Įgyvendintos rekomendacijos organizuoti mokymus: **Alytaus komisariato** vadovybė informavo, kad 2015 metais planuojama organizuoti kursus, susijusius su žmogaus teisių apsaugos temomis. Vilniaus apskrities VPK, informuodamas apie **Elektrėnų komisariatui** teiktų rekomendacijų įgyvendinimą, nurodė, kad, atsižvelgdamas į mokymui skirtą finansavimą, numato organizuoti Elektrėnų komisariato darbuotojams mokymus žmogaus teisių apsaugos temomis.

Panevėžio komisariato vadovybė informavo, kad raštu kreipėsi į Personalo skyrių dėl mokymų Seimo kontrolierių rekomendacijose nurodytomis temomis organizavimo.

5.4. Dėl tinkamo informacijos teikimo

5.4.1. Informacijos prieinamumas: **Alytaus komisariato** vadovybė informavo, kad, pašalinus iš kamerų perteklines lovas, numatoma kameroje įrengti informacinius stendus, kuriuose būtų skelbiama aktuali informacija – įstaigų kontaktiniai duomenys, vidaus tvarkos taisyklės ir kita. Be to, iki 2015 metų buvo numatyta parengti ir patvirtinti naujas areštinės vidaus tvarkos taisyklės, su kuriomis būtų detalai supažindinami visi į areštinę uždaromi asmenys.

Panevėžio komisariato vadovybė nurodė, kad, atsižvelgus į Seimo kontrolierių rekomendacijas, į areštinę uždaromi asmenys supažindinami su jų teisėmis, pareigomis ir areštinės vidaus tvarkos taisyklėmis ne tik asmenims pasirašant, bet ir jiems įteikiant šią informaciją atspausdintą atskirame lape. Be to, pagrindinių institucijų, visuomeninių organizacijų ir atsakingų pareigūnų kontaktiniai duomenys buvo patalpinti areštinės informaciniame stende.

Vilniaus apskrities VPK vadovybė, informuodama apie **Šalčininkų komisariatui** teiktų rekomendacijų įgyvendinimą, dėl šios rekomendacijos įgyvendinimo jokios informacijos nepateikė.

5.4.2. Užsienio valstybių piliečių informavimas: **Kauno TI** administracija nurodė, kad užsienio valstybių piliečiai raštu supažindinami su savo teisėmis ir pareigomis jiems suprantama kalba. Į rusų ir anglų kalbas išversti informaciniai segtuvai ir pateikti į kameras, kuriose laikomi užsieniečiai. Taip pat suderintas suimtųjų ir nuteistųjų užsienio piliečių skirstymas į kameras pagal jiems suprantamas kalbas, t. y. pirmame aukšte – anglakalbiai, antrame aukšte rusakalbiai, trečiame aukšte – kalbantieji ir angliškai, ir rusiškai. Minėtuose aukštuose dirbantys pareigūnai geba susikalbėti atitinkamomis kalbomis. 2015 m. II pusmetį planuojama organizuoti užsienio kalbų kursus pareigūnams.

Šiaulių TI administracija informavo, kad įstaigoje parengti lankstinukai anglų ir rusų kalbomis, kuriuose pateikiama pagrindinė informacija apie įstaigos vidaus tvarką, parengti Suėmimo vykdymo įstatymo išrašai anglų ir rusų kalbomis. Iki 2015 m. birželio 1 d. numatyta kreiptis į Kalėjimų departamentą dėl įstatymų, Vyriausybės nutarimų, teisingumo ministro įsakymų vertimo į dažniausiai vartojamas užsienio kalbas inicijavimo. Tai pat numatyta nuolat, pagal poreikį, organizuoti Šiaulių TI direktoriaus įsakymais patvirtintų teisės aktų suimtųjų ir nuteistųjų laikymo klausimais vertimo į reikiamą užsienio kalbą pirkimą. Be to, jeigu įstaigoje kalinamas užsienietis – organizuoti pareigūnų darbą taip, kad tame priežiūros poste, kur laikomas užsienietis, dirbtų pareigūnai, galintys susikalbėti jam suprantama kalba.

Vilniaus PN pareigūnai nurodė, kad turi oficialius informacinius leidinius, gautus iš Kalėjimų departamento, kurie skirti informacijos užsieniečiams prieinamumui užtikrinti.

5.5. Dėl maitinimo tiekimo

5.5.1 Dėl maisto kokybės: **Alytaus komisariato** pareigūnai informavo, kad bus užvestas žurnalas, kuriame bus fiksuojami pristatyto maisto kokybės (išvaizdos, temperatūros) tikrinimai, taip pat bus įsigyti specialūs termometrai maisto temperatūrai matuoti.

Informuodama apie **Elektrėnų komisariatui** teiktų rekomendacijų įgyvendinimą, Vilniaus VPK vadovybė nurodė, kad maisto kokybės patikrinti komisariato darbuotojai negali, nes tam neturi kvalifikacijos. VPK pareigūnų nuomone, tai galėtų atlikti Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba. Be to, vykdant konkursą dėl areštinėje laikomų asmenų maitinimo paslaugų teikimo, buvo suformuluotas reikalavimas šias paslaugas teikiančiai įmonei teikti kokybiškus maisto daivinius ir užtikrinti, kad patiekalai būtų gaminami pagal standartų, technologinių aprašymų, receptūrų ir kitų norminių teisės aktų reikalavimus, techninėje specifikacijoje nurodytomis sąlygomis. Maitinimo paslaugų teikimas kontroliuojamas, pildomas patiekalų, laikomų šilumą palaikančiame įrenginyje, temperatūrų registras, stebima patiekalo išvaizda, kontroliuojamas daivinio kiekis.

Vilniaus PN administracija nurodė, kad informavo maitinimo paslaugų teikėją apie Seimo kontrolierių rekomendaciją pagal galimybes tiekti laikomiems asmenims šviežių daržovių. Įstaigos administracija kontroliuos, kad šis trūkumas nepasikartotų.

5.5.2. *Dėl dietinio ar specialaus maitinimo užtikrinimo:* **Marijampolės PN** administracija nesutiko su Seimo kontrolierių rekomendacija nes, pareigūnų nuomone, pagal galiojančius teisės aktus įstaigoje laikomiems asmenims nėra numatyto dietinio maitinimo. **Vilniaus PN** administracija informavo, kad, atsižvelgus į pateiktas rekomendacijas, pavesta užtikrinti nuteistiesiems dietinį ar specialų maitinimą.

Šiaulių TI pareigūnai nurodė, kad šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose nenumatytas suimtųjų ar nuteistųjų maitinimas pagal religinius ir (arba) kultūrinius įsitikinimus, tačiau, siekiant užtikrinti tokį maitinimą, sudaroma galimybė pasirinkti maitinimą iš pateikiamų patvirtintų valgiaraščių.

5.6. *Dėl laikomų asmenų užimtumo*

5.6.1. *Dėl laikomų asmenų užimtumo:* **Alytaus komisariato** pareigūnai dėl laikomų asmenų užimtumo informavo, kad jiems sudarytos galimybės naudotis savo turimais televizoriais, radijo imtuvais, žaisti kompiuterinius žaidimus, skaityti gaunamus laikraščius ir kitą korespondenciją. Planuojama inicijuoti akciją, kurios metu visuomenės ir komisariato darbuotojų būtų prašoma dovanoti knygas ir žurnalus, kuriuos galėtų skaityti laikomi asmenys. Informacijos apie kitokias užimtumo skatinimo priemones nepateikta.

Kauno TI pareigūnai dėl veiklos ne kamerose organizavimo nurodė, kad 2015 m. vasario 18 d. buvo atidarytas naujai įrengtas suimtųjų ir nuteistųjų laisvalaikio užimtumo centras. Administracijos nedarbo metu vedami grupiniai, kūrybinių įgūdžių užsiėmimai (nuteistiesiems, bet nuo 2015 m. balandžio 1 d. planuojama organizuoti ir suimtiesiems). Numatyta bendradarbiaujant su Lietuvos sporto universitetu parengti metodinius nurodymus sportuojantiems kiemuose su sportine įranga, fizinių pratimų kompleksą uždaroje erdvėje atlikti. Pagal renginių planą organizuojamos sportinės varžybos suimtiesiems kiemuose su sporto įranga ir laisvalaikio užimtumo centre.

Šiaulių TI administracija pateikė visą sąrašą priemonių, kurių ketinama imtis 2015 metais, siekiant didinti suimtųjų ir nuteistųjų laisvalaikio užimtumą: numatyta įdarbinti visus ūkio aptarnavimo būrio nuteistuosius; laikomi asmenys dalyvaus laisvalaikio užimtumo ir pilietinio ugdymo programose; laikomiems asmenims bus organizuojami sporto ir intelekto lavinimo renginiai; ūkio aptarnavimo būrio nuteistiesiems bus organizuojama savanoriška visuomenei naudinga veikla už įstaigos ribų; visiems laikomiems asmenims bus organizuojami sportiniai, kultūriniai renginiai; suteikta galimybė užsiimti individualia darbine, kūrybine ar kita veikla. Ketinama pasirašyti bendradarbiavimo sutarčių su visuomeninėmis organizacijomis ir savanoriais, kad padėtų organizuoti laikomų asmenų užimtumą; įrengti užimtumo kambarį-skaityklą. Be to, planuojama rengti susitikimus su įvairių valstybinių institucijų atstovais, siekiant ūkio aptarnavimo būrio nuteistuosius integruoti į visuomenę. Suimtiesiems ir nuteistiesiems vykdomos socialinės reabilitacijos ir užimtumo programos. Taip pat planuojama, kad visuomeninės organizacijos ir savanoriai teiktų socialinę psichologinę pagalbą.

Vilniaus PN administracija nurodė, kad įstaigos administracija reguliariai atnaujina turimą knygų fondą naujais leidiniais. 2014 metais knygų ir kitų leidinių buvo įsigyta už 17 621,39 Lt.

6. Remiantis įstaigų pateiktais duomenimis, darytina išvada, kad iš 90 teiktų rekomendacijų 42 rekomendacijos buvo įgyvendintos, 30 – neįgyvendintos ir 18 – įgyvendintos iš dalies (iš 42 dėl policijos įstaigų teiktų rekomendacijų 14 rekomendacijų buvo įgyvendintos, 19 – neįgyvendintos ir 9 – įgyvendintos iš dalies; iš 48 dėl įkalinimo įstaigų teiktų rekomendacijų 28 rekomendacijos buvo įgyvendintos, 11 – neįgyvendintos ir 9 – įgyvendintos iš dalies).

Svarbu pažymėti, kad dėl neįgyvendintų ar iš dalies įgyvendintų Seimo kontrolierių rekomendacijų nuolat bendradarbiaujama su atsakingomis institucijomis ir teikiamos konsultacijos dėl tokių rekomendacijų pilno ir tinkamo įgyvendinimo.

IV. APIBENDRINAMOSIOS IŠVADOS DĖL ŽMOGAUS TEISIŲ PADĖTIES TIKRINTOSE ĮSTAIGOSE

7. Atlikus patikrinimus nustatyta, kad iš esmės lankytose įstaigose užtikrinamos pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės. Dedamos pastangos gerinti asmenų, kuriems atimta laisvė, laikymo sąlygas, kiek įmanoma, stengiamasi pašalinti nustatytus trūkumus.

Atsižvelgiant į sklandų bendradarbiavimą su kompetentingomis institucijomis ir jų reiškiamą pozityvų požiūrį į Seimo kontrolierių teikiamas rekomendacijas, tikėtina, kad padėtis ateityje tik gerės.

Seimo kontrolierius, Įstaigos vadovas

Augustinas Normantas